

SURA ET-TEKVİR: SVAKO ĆE SAZNATI ŠTA JE PRIPREMIO

Almir FATIĆ
Fakultet islamskih nauka
almirfat75@gmail.com

SAŽETAK: Autor u radu donosi tefsir sure Et-Tekvir, 81. kur'anskog poglavlja koje se sastoji od 29. ajeta. Njezino ime derivira se iz njezinog prvog ajeta: iz riječi *kuvviret* koja znači *ono što je smotano ili presavijeno*, pa je *tekvir* – *smotavanje* ili *presavijanje*. Stil i tematika sure ukazuju da spada u najranije sure objavljene u Meki. Ova sura ima dvije glavne teme: Kijametski / Sudnji dan i Objava i vjerovjesništvo. Obje ove teme ubrajaju se u temeljna pitanja vjerovanja.

Ključne riječi: Et-Tekvir, 81. sura, tefsir, Sudnji dan, Objava, vjerovjesništvo

Uvod

Et-Tekvir je 81. kur'anska sura, koja se sastoji od 29. ajeta. Njezino ime derivira se iz njezinog prvog ajeta: *kuvviret* (كورت), što je pasivna glagolska forma od *tekvir* (تكوير) i znači *ono što je smotano ili presavijeno*, pa je *tekvir* – *smotavanje* ili *presavijanje*. Stil i tematika sure ukazuju na to da se ubraja u najranije sure u objavljene u Mekki, "najvjerojatnije sedme po redu Objave". (Asad, 2004: 955)

Ova sura ima dvije teme: 1. Kijametski / Sudnji dan i 2. Objava i vjerovjesništvo. Obje ove teme ubrajaju se u temeljna pitanja vjerovanja. Navedene dvije teme prikazane su kroz sljedeće podteme:

1. Potvrđivanje istinitosti Kijametskoga / Sudnjega dana i njegovih dešavanja u dvije faze: na dunjaluku (1-6) i nakon Proživljenja (7-14).

2. Istinitost Objave koja je potvrđena: a) kosmičkim dokazima (15-18), b) vjerovjesništvom Muhammeda, a.s. (19-24), c) Kur'anom kao Objavom od Svevišnjega Allaha i Podsjetnikom za čovječanstvo (25-29).

Od Muhammeda, a.s., prenosi se sljedeći hadis: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظَرَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُ رَأَى عَيْنٍ فَلْيَقْرَأْ: إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ، وَإِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ، وَإِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ "Ko voli da vidi Sudnji dan kao da ga očima gleda, neka uči: *Izeš-šemsu kuvviret*, *Izes-semā'un-fetaret* i *Izes-semā'un-šekkal*". (Al-Qurtubī, 1996: 29/217; Ibn Kaṭīr, 1996: 4/610; Al-Maydānī, 2000: 1/396)

Ove tri sure posebno ističu Sudnji dan i ono šta ga prati, tako da su one, samim time, i kontekstualno povezane. Što se tiče kontekstualne povezanosti sure Et-Tekvir sa surom 'Abese, koja joj prethodi, ona se ogleda u tome što se na kraju sure 'Abese

spominje Sudnji dan (23-24), a ovdje se, isto tako, spominje *kao da ga se gleda očima*, kako se to navodi u hadisu, i objašnjavaju se njegova *stanja*. (usp. Al-Suyūṭī, 2019: 78) Dok sura 'Abese završava slikom osobe koja bježi od članova svoje porodice na Sudnjem danu, ova sura fokusira se na nebo i ono što se na njemu ili s njima dešava.

1. Izeš-šemsu kuvviret

(إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ)

Kada se Sunce smota – *Izā* (إِذَا) *kada* – u ovoj suri se navodi 12 puta) prilog je kojim se izražava budućnost koja će se sigurno dogoditi (za prošlo vrijeme u tom smislu koristi se *iz* – إِذْ). *Eš-Šems* (الشَّمْسُ) – najčešći naziv za *Sunce*; glagol *kevvire* (كُوِّرَ) ima široko značenje: *srušiti*, *ubodom koplja oboriti*, *zaokrugliti*, *zaobliti*, *uvaljati*, *sklupčati*, *složiti*, *naslagati (robu)*, *smotati*, *saviti*; s prijedlogom *'alā* – *omotati oko (glave – turban)*, *dati (Bog) da*

smjenjuje (*dan i noć*).¹ Pasivna forma ovog glagola كُورَتْ (kuvviret), koja se navodi u ajetu, znači *izgubiti svjetlost, nestati (Sunce)*. (Muftić, 2017: 1520)

U klasičnim komentarima Kur'ana prenose se tumačenja ovoga ajeta koja su dali rani autoriteti, naprimjer: kada prestane Sunčeva svjetlost i Sunce potamni (Ibn Abbas), kada ono zađe (guvviret) (Ibn Džubejr), kada nestane (Mudžāhid) i sl. (vidi: Al-Ṭabarī, 2007: 10/8485-8486; Al-Māwardī, 2012: 6/211; Ibn al-Ġawzī, 8/112)

Izraz *tekvir* (تَكْوِير) najčešće se koristi za *omotavanje turbana* (tekvirul-'amāme), usljed čega se gubi dužina tkanine. Naime, tkanina za turban je zaista dugačka i ona se omotava oko glave, tako da se glava ne može vidjeti, kao što je i domet Sunčeve svjetlosti zaista velik. Svevišnji će na Sudnjem danu *omotati* Sunce i njegovu svjetlost – kao što se turban omotava – i ono/ona će nestati.

Na prvome mjestu navodi se imenica *eš-šems* jer se sura prvotno obraćala onima koji su negirali Sudnji dan. U arapskome jeziku uobičajeno je da prvo dolazi glagol pa imenica, a ovdje je obratno kako bi se onima koji ne vjeruju u Sudnji dan posebno skrenula pažnja na taj Dan. Ajet je u pasivnom obliku. Svevišnji se ne spominje, čime se razmišljanje fokusira na ono što je rečeno, a ne na onoga koji to izriče. U nastavku će se navesti stvari koje čovjek svakodnevno vidi i od kojih jednostavno ne može pobjeći, pa kad god ih vidi, ovi ajeti bi mu trebali naumpasti.

Mevdūdī kaže da je ovo “metafora bez premca o tome da Sunce gubi svoju svjetlost”.²

2. Ve izen-nudžumun-kederet

(وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ)

*I kada zvijezde popadaju – Ili: kada se rasprše/razaspu (tenāseret – تناثرت). U suri El-Murselāt (8) stoji: وَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ I kada zvijezde zgasnu. Tumiset znači da će im Svevišnji oduzeti njihovo svjetlo. En-Nudžum (النُّجُوم) su zvijezde; inkedere (انْكَدَرَتْ) znači biti mutan, zamutiti se, biti razasute (zvijezde). (Muftić, 2017: 1472) Drugim riječima, zvijezde će izgubiti svoj sjaj, zamutiti se ili potamnjeti i popadati ili rasuti na taj Dan. Mufesir Fahr er-Rāzī (1981:31/68) kaže da je osnova riječi inkidār – insibāb (والأصل في الانكدار الانصباب), tj. padanje. Otuda se na arapskom npr. kaže: *Inkedere t-tā'iru fi l-beva'* (Ptica je pala u zraku.). (Ibn al-Ġawzī, 2009: 8/113; Al-Maydānī, 2000: 1/402)*

3. Ve izel-džibālu sujjirot

(وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ)

I kada se planine pokrenu – El-Džibāl (الْجِبَال) su planine; sejjere (سَيَّرَ) – od sāre (سار) ići, koračati, putovati – znači pokrenuti. (Muftić, 2017: 806) To je, drugim riječima, opušteno, lagahno kretanje; sejjare (سَيَّارَةٌ) je karavana (danas: auto) s konjima ili devama i prtljagom koja se polahko kreće. Prema tome, čvrste planine koje se spominju u suri En-Nāzī'āt (32) sada se lagahno kreću. Kakav prizor! Zemlja će izgubiti silu gravitacije tako da će i planine biti iskorijenjene sa svojih mjesta, postat će bestežinske i kretati se poput oblaka. (En-Neml, 88)³

njegovo *podizanje i skrivanje*, jer kada se odjeća želi podići, ona se prvo smota, kao u ajetu يَوْمَ نَطْوِي لِسْمَاءَ Na Dan kada smotamo nebo (El-Ēnbijā', 104); ili, pak: kuvviret je u značenju *probiti, oboriti, srušiti, odbaciti*, tj. ono će biti uklonjeno i udaljeno iz svoje sfere, kao što su zvijezde opisane svojstvom *padanja*. “Ovo sa Suncem desit će se pred Kijametski dan zbog urušavanja života na ovome svijetu i umiranja svih živih bića”. (Al-Maydānī, 2000: 1/400)

4. Ve izel-'išāru uttillet

(وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ)

I kada steone kamile budu ostavljene – El-'Išār (الْعِشَار) su steone kamile (jednina 'ušera' – عِشْرَاء) u desetom mjesecu steonosti, tj. one su blizu da se odeve. Za Arabljanu tog doba one su bile nešto najdragocjenije i najplemenitije; njegovali su ih, pazili, hranili i štitili. Uttillet (عُطِّلَتْ) znači ostavljene, zanemrene, napuštene; attale / عطل – zanemariti, zapustiti, lišiti nakita (ženu). Prije islama Arabljanu su ženu koja nije nosila puno nakita zvali attala, misleći time da “ona ne vrijedi” ako se nije uljepšala. Mu'attal (معطل) je neko ko je nezaposlen, besposlen, zanemaren, neproduktivan. (Muftić, 2017:1126-1127) U suri El-Hadždžu, u 45. ajetu spominje se بئر معطلة (bi'r mu'attale), tj. zapušteni, ostavljeni bunar(evi).

Dakle, kada Sunce zgasne, i zvijezde popadaju, i planine se lagano pokrenu, najskuplje bogatstvo postat će bezvrijedno. Naime, ljudi će toliko biti zapanjeni onim što će se događati da će sve drugo zanemariti pa i one najdragocjenije stvari. (Al-Zamaḥšarī, 2005:1182; Ibn al-Ġawzī, 2009:8/113; Al-Rāzī, 1981:31/68)

Kurtubī (1996:19/219) kaže da se ovdje navode deve u desetom mjesecu steonosti jer su one bile nešto najdragocjenije za Arabljanu i njihovi vlasnici ne bi ih nikada napustili osim kada nastupi Kijametski dan. Prema ovome, ističe Kurtubi, ovo je parabola (mesel) jer na Kijametskom danu neće biti deva u desetom mjeseci steonosti. Tog Dana bit će takvo stanje da će čovjek ostaviti čak i steone kamile i sobom se zabaviti. Kurtubi još navodi da je neko

¹ Navodi se dva puta u: خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يَكْوَرُ اللَّيْلُ عَلَى النَّهَارِ وَيَكْوَرُ النَّهَارُ عَلَى اللَّيْلِ Stvorio je nebesa i Zemlju s Istinom. On zamotava noću dan i zamotava danom noć. (Ez-Zumer, 5)

² Maududī, *Tafhim al-Qur'an*, <https://www.englishshtafsir.com/Quran/81/index.html>. – Prema Al-Zamaḥšarīju (2005: 1181), kuvviret je izraz za *potpuni nestanak Sunca* jer sve dok ono postoji, njegova svjetlost se širi i ne sakuplja se; ili: njegovo *smotavanje* je izraz za

³ Usp. Maududī, *Tafhim al-Qur'an*, na: <https://www.englishshtafsir.com/Quran/81/index.html>. – Al-Maydānī (2000: 1/404-407) u svome tefsiru navodi dvanaest faza kroz koje će planine proći pred Kijametski dan i na Dan njegova događanja potkrepljujući to kur'anskim ajetima iz različitih kur'anskih sura, od kojih će “neke prethoditi Prvom puhanju, a neke će se desiti nakon Drugog puhanja, a Allah najbolje zna njihov precizan poredak dešavanja”.

rekao da će ljudi, kada iziđu iz svojih kaburova i ugledaju jedni druge kao i okupljene domaće i divlje životinje, a među njima i njihove kamile u desetom mjesecu steonosti, koje su im bile najdragocjenije, na njih se uopće neće ni osvrtni niti će ih one zanimati.

5. Ve izel-vuhūšu huširet

(وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ)

I kada se divlje životinje zajedno okupe – El-Vahš (الوَحْشُ – jed. od الْوُحُوشِ) je divlja, nepripitomljena životinja; kada ugleda drugu životinju, odmah je napada. Vahš još znači i pust, nenaseljen, gladan, plašljiv, kao i: onaj koji ide ili hoda sam. (Muftić, 2017:1875) Huširet (حُشِرَتْ) dolazi od hašr (حشر) – sakupljanje, okupljanje, sabiranje. Životinje ne vole da se okupljaju svojevrijedno, već ih pastiri okupljaju čak i kad one to ne žele. Zato je jedno od imena Sudnjega dana Jevmul-hašr – Dan okupljanja. Životinje koje nikada nisu i ne bi stajale zajedno, tog Dana će stajati jedna pored druge. Zbog ekstremnog straha koji će osjećati, izgubit će svoje prirodne instinkte. Potpuni preokret u odnosu na normalnost ovoga svijeta. U tefsirima se prenosi da je Ibn Abbās rekao da okupljanje životinja znači njihov nestanak, njihovu smrt. (وعن ابن عباس رضي الله عنهما حشرها موتها) (Al-Zamahšarī, 2005: 1182; Al-Rāzī, 1981: 31/69; Ibn al-Ġawzī, 2009: 8/113; Al-Qurtubī, 1996:19/219)

6. Ve izel-bihāru sudždziret

(وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ)

I kada se mora vatrom ispune – El-Bihār (الْبِحَارُ) je množina riječi *el-bahr* (البحر) – more, okean, velika rijeka. El-Bihār je “množina mnoštva” (*džem’ul-kesre*), čime se sugerira da će sva mora, svi okeani i sve velike rijeke biti tome podvrgnuti. Riječ *el-bahr* ima i drugu množinu, *el-ebhur* (الأبحر), koja je, gramatički, tzv. “mala množina” (*džem’u l-kille*), kojom se označava nekoliko okeana. Riječi *tesdzīr* (تسجير) i *sedžr* (سجر) mogu značiti: 1. *napunjenost, ispunjenost*; 2. *ispražnjenost*; 3. *potpaliti, zapaliti*. *Sudždziret* (سُجِّرَتْ) se derivira iz *sedžere et-tenūr* (سجر التنور),

a što znači: “Napunio je veliku peć drvima / ugljem / gorivom i zapalio je”. Znači: Taj Dan voda će biti gorivo za vatru. Vatra će planuti u morima, okeanima i velikim rijekama jer će se njezin sastav promijeniti. I kada voda proključa od vrućine i rasplamasa se, izliti će se iz svojih korita. U tefsirima se navodi da će se vode prelići jedne u druge i postati jedno veliko more ili okean. S obzirom na navedeno, glagol *sudždziret* u sebi sabire sve tri navedena značenja *tesdzīra*. (Al-Māwardī, 2012:6/213; Al-Baydāwī, 2000:3/503; Al-Šawkānī, 2007:1589; Al-Maydānī, 2000:1/408-409)

Ovih prvih šest ajeta sure Et-Tekvīr, dakle, govore o šest velikih događaja koji će se sigurno desiti u budućnosti na Kijametski / Sudnji dan, a nakon njih slijedi osam ajeta u kojima se navodi ono što će se desiti nakon Proživljenja pa do Dana obračuna. (Al-Maydānī, 2000:1/399)

7. Ve izen-nufūsu zuvvidžet

(وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ)

I kada se srodne duše spare – En-Nufūs (النُّفُوسُ) je množina riječi *en-nefs* (النفس). Pored ove množine, koja je “množina mnoštva”, riječ *nefs* ima i “manju množinu” – *el-enfus* (الأنفس). Riječ *nefs* (نفس) ima, između ostalih, ova značenja: (*ljudska duša, osoba, biće, individua*, što je sinonim riječi *šahs* (شخص), tj. njome se označava čovjek ili živo biće zajedno s dušom i tijelom.⁴ *Zuvvidžet* (زُوِّجَتْ) je derivirano iz *tezvidžet* – *upariti*.

U klasičnim komentarima Kur’ana ovaj ajet interpretira se na više načina. Klasični komentator Taberī (2007:10/8494) u više varijanti prenošenja tradira riječi hazreti Omera b. el-Hattāba koje se svode na sljedeće tumačenje: Svaki čovjek pridružiti će se sebi sličnom čovjeku – dobri će biti zajedno u Džennetu, a zli zajedno u Vatri (يُقرن بين الرجل الصالح مع الرجل الصالح في الجنة، وبين الرجل السوء مع الرجل السوء في النار). Taberī ovom mišljenju daje prednost u odnosu na interpretaciju da će se “duše spojiti sa svojim tijelima” (‘Ikrima i Sa’bī) zato što se ono potkrepljuje ajetima iz sure El-Vāki’a (7-11) i 22.

ajetom sura Es-Sāffāt. Za razliku od Taberija, komentator Ibn Kesīr (1996: 4/613) daje prednost ovoj drugoj interpretaciji pozivajući se na autoritet Ibn Abbāsa, Hasana el-Basrija i druge rane autoritete u tumačenju Kur’ana. Zamahšerī (2005:1182), pored ova dva mišljenja, navodi i: “...da će se duše spojiti sa svojim knjigama ili djelima (وقيل بكتبها وأعمالها)” te: “...da će se duše vjernika spojiti s hurijama, a duše nevjernika sa šejtanima (وقيل نفوس المؤمنين بالحوور، ونفوس الكافرين بالشياطين)”.

8. Ve izel-mev’ūdeti su’ilet

(وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ)

9. Bi ejji zenbin kutilet

(بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ)

I kada živa sahranjena djevojčica bude upitana, / zbog kakvog grijeha je ubijena – El-Mev’ūde (الْمَوْءُودَةُ) se derivira iz *ve’ede* (وَأَد) – *je’idu* (يئد) – *ve’dun* (وَأَد) – *zakopati nekoga živog*, ovdje: tek rođenu djevojčicu. I ovo je rečeno u pasivu. Svevišnji ne razgovara s ubicom djevojčice, uopće ga ne oslovljava, već oslovljava djevojčicu i ističe njezinu nevinost. I ona će biti upitana zašto je živa zakopana. Ovim se osuđuje ta sramotna arabljska džahilijetska praksa i način razmišljanja. Naime, drevni Arabljan su rođenje djevojčice smatrali poniženjem i sramotom, a rođenje sina znakom poštovanja i časti. U svojoj politeističkoj svijesti bili su umislili da je to pitanje njihove muškosti (“Zašto ne mogu imati sinove?”); kada žensko odraste, udaje se za drugoga, tj. u drugo pleme (“i to je poniženje za Kurejšije”). Nažalost, ovaj morbidni način razmišljanja i danas postoji čak i kod nekih muslimana (“Zašto nemam sinove?” “Volio bih više da mi se rodi sin nego kćerka”). Svaki musliman treba biti daleko od takvog načina razmišljanja jer Muhammed, a.s., *nota bene*, nije garantovao Džennet

⁴ Više o značenju riječi *nafs* i njenom leksičkom i kontekstualnom značenju u Kur’anu v. Almir Fatić, “Semantička analiza riječi *nafs* u Kur’anu”, *Znakovi vremena*, XIII, br. 50, 2010, 44-63.

onome ko pravilno odgoji tri sina nego onome ko pravilno odgoji tri kćeri!⁵

I ta mala djevojčica na Sudnjem danu dobit će priliku da govori, da govori o svome ocu ubici i kako ju je ubio živu je zakopavajući. Svevišnji, dakle, razgovara s njom, a ne s njenim ocem ubicom koji je zaslužio Božiju srdžbu. Imajmo na umu da se sura prvobitno obraća najgorim poricateljima Istine koji niječu Sudnji dan i nastavljaju sa svojim zlodjelima.

Na kraju sure 'Abese veli se da će čovjek toga Dana bježati, između ostalih, i od svojih sinova (*ve benih*), od onih kojima se toliko radovao i ponosio na dunjaluku. I ovdje dolazimo do jednog zanimljivog i potpunog semantičkog kontrasta: prethodno smo vidjeli da su Arabljani posebno cijenili *išār* deve za koje su više voljeli da odeve žensku devčad jer će im ona kasnije dati još deva; u tome su vidjeli dragocjeno bogatstvo i veći ugled među ljudima. Naspram toga, žensku djecu smatrali su manje vrijednom i sramotom. Dakle, više su poštivali žensku devu nego vlastite kćeri, što je odraz njihovog nakaradnog razmišljanja.

Ovi ajeti govore do koje moralne izopačenosti su predislamski Arabljani bili utonuli u svom neznanju i svojoj politeističkoj svijesti, ali i njihovoj suludoj odlučnosti da tu sramotnu praksu nastave uprkos Muhammedovom, a.s., pozivu da s njom prestanu.

Mevdūdī u ovom ajetu vidi i "izričit argument o neophodnosti i neizbježnosti ahireta". On to elaborira u smislu da slučaj te male djevojčice neminovno treba riješiti na pravedan način i nužno je da dođe vrijeme kada će se te okrutne ubice pozvati na odgovornost. Vapaj te jadne duše nije se čuo na ovome svijetu. Arabljansko društvo tog doba na tu strašnu praksu

gledalo je s odobravanjem. Roditelji nisu osjećali grižnju savjesti niti ju je osuđivala šira porodica.

Jedan od razloga širenja tog običaja u drevnoj Arabiji, prema Mevdūdiju, bio je i ekonomski, tačnije ekonomske poteškoće. Naime, ljudi su htjeli imati manje osoba koje moraju hraniti i odgajati. Muški potomci su odgajani u nadi da će kasnije zarađivati za život, a ženski ubijani iz straha da će ih se morati odgajati i hraniti dok ne sazriju, a potom udavati. Drugo, muška djeca su gledana kao budući pomagači i ratnici u plemenskim ratovima, dok bi se kćeri morale braniti i nisu korisne za odbranu; u tim ratovima ženske osobe često završe kao robinje koje se dalje prodaju.

Praksa je bila da se jama iskopa i bude spremna prilikom poroda žene. I ukoliko se rodi djevojčica, ona biva bačena i živa zakopana u tu jamu. Ako, pak, ponekad majka nije bila sklona tom postupku ili članovi porodice to nisu odobravali, otac bi tu djevojčicu neko vrijeme odgajao, a onda bi je u zgodno vrijeme odveo u pustinju i tu živu zakopao.

Ova barbarska i okrutna praksa jedanput je opisana pred Božijim Poslanikom, a.s. Jedan čovjek je došao kod njega i ispričao: "Imao sam kćerku koja je bila veoma vezana za mene. Kad god bih je pozvao, dotrčala bi do mene. Jednoga dana sam je pozvao i izveo sa sobom. U putu smo naišli na jedan bunar i, držeći je za ruku, gurnuo sam je u taj bunar. Posljednje riječi koje sam čuo bile se: 'Oče, oče!'" Čuvši ovo, Allahov Poslanik, a.s., je gorko zaplakao.

Ipak, napominje Mevdūdī, historija stare Arabije pokazuje "da su mnogi ljudi u predislamsko doba Neznanja imali osjećaj da je ta praksa podla i opaka". Dakle, i to društvo,

kao i svako koje je korumpirano, nije lišeno osjećaja za takva zla djela. Mevdūdī potom navodi predaju koja prethodno dokazuje: Sa'sa b. Nādžijah el-Mudžeši, djed pjesnika Ferezdeka, rekao je Muhammedu, a.s.: "O, Allahov Poslaniče, tokom doba neznanja učinio sam i neka dobra djela među kojima je i to da sam spasio 360 djevojčica od toga da ih žive sahrane, tako što sam dao po dvije deve da ih spasim. Hoću li za ovo dobiti nagradu?" Allahov Poslanik, a.s., odgovorio je: "Da, ima nagrada za tebe, a ona je ta da te je Allah blagoslovio islamom".⁶

Prema tome, islam je okončao ovu praksu i, istovremeno, promijenio koncept poimanja rađanja, odgajanja i obrazovanja kćeri ubrajajući to u vrline, kako smo to vidjeli iz već navedenih hadisa. Kurtubī (1996:19/223) u ovom ajetu vidi dokaz da se djeca mnogobožaca ne kažnjavaju te da se kažnjavanje zaslužuje grijehom. Ibn Atije (2001:5/442) to mišljenje pripisuje Ibn Abbāsu.

10. Ve izes-suhufu nuširet

(وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ)

11. Ve izes-semā'u kušitat

(وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ)

I kada se Listovi razmotaju – Es-Subuf (الصُّحُفُ) su Listovi na kojima su zapisana svačija djela, dobra i loša. U Kur'anu se nekada nazivaju Knjigama (kutub). Nuširet (نُشِرَتْ) je pasivna glagolska forma glagola nešere (نَشَرَ) koji ima široko značenje: razastrijeti, raširiti, razviti, razmotati, razglasiti, raznijeti, objaviti, objelodaniti itd., ali i – oživititi. (Muftić, 2017:1724)

I kada se nebo oguli – Es-Semā' (السَّمَاءُ) je ono što je iznad nas, tj. nebo; kušitat (كُشِطَتْ) je od kešeta (كَشَطَ) – (o)

al-Adab al-mufrad) (navedeno prema: Maududi, *Tafhim al-Qur'an*, <https://www.englishtafsir.com/Quran/81/index.html>).

⁶ Maududi, *Tafhim al-Qur'an*, na: <https://www.englishtafsir.com/Quran/81/index.html>; Al-Zamahšari, 2005:1182; Al-Rāzī, 1981:31/70-71; Ibn al-Ġawzī, 2009:8/114.

⁵ "Onaj koji odgoji tri kćeri ili sestre i nauči ih lijepom ponašanju te se prema njima bude odnosio ljubavno dok ne stasaju za život, Allah će mu učiniti Džennet obaveznim". Jedan čovjek je upitao: "A šta je s dvije, o, Allahov Poslaniče? Poslanik je odgovorio: "I za dvije". Ibn 'Abbās, prenosilac hadisa, kaže: "Da su ljudi u to vrijeme

pitali za jednu kćer, Poslanik bi također dao isti odgovor" (*Šarh al-Sunna*); "Onaj kome se rode tri kćeri, a on bude strpljiv prema njima i dobro ih oblači prema svojim mogućnostima, one će mu postati spas od vatre (Al-Buḥārī, *al-Adab al-mufrad*); "Muslimana koji ima dvije kćeri i dobro ih čuva, one će odvesti u Džennet" (Al-Buḥārī:

zguliti (kožu). (Muftić, 2017:1492) U suri Er-Rahmān 37. ajet kaže se: فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ *Kada se nebo rastrga i postane crveno kao koža.* Kada se oguli koža s tek uginule životinje, njezina svježa koža je crvena. Tako će i nebo – nakon što je stalno bilo u plavoj boji – biti jako crvene boje nakon što se oguli.

12. Ve izel-Džehimu su”iret

(وَإِذَا الْحُجُومُ سَعَرَتْ)

13. Ve izel-Džennetu uzlifet

(وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ)

I kada se Velika vatra raspali – Džehim (الْجَحِيم) je velika, žestoka (džehennemska) vatra. On će biti su”iret (سَعَرَتْ – od se”are – سَعَرَ), tj. zapaljen, raspiren; vatra će se uzdizati, plamtjeti, a i nebo će odražavati to stanje jer će biti jako crveno.

I kada se Džennet primakne – Uzlifet (أُزْلِفَتْ) je pasivni oblik glagola ezlefe (أُزْلِفَ), a znači kurribet (قَرَّبَتْ) ve udnijet (أَدْبَيْت) – primaknuti, približiti; zulfā (زُلْفَى) je blizina, rang, ugled, čast. (Muftić, 2017:1492) Kad nekoga sebi približiš (izlāf), onda si ga počastio. Znači: Džennet će se primaći i približiti vjernicima i oni će biti počašćeni. Svevišnji im odaje počast tako što im približava Džennet; odaje im počast zbog teškoća koje su prolazili zbog Njega.

14. ‘Alimet nefsun mā ahdaret

(عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ)

Svako će saznati ono što je pripremio – Izraz nefš (نَفْسٌ) obuhvata svaku osobu (jer je neodređen), a ahdaret (أَحْضَرَتْ) podrazumijeva pripremu u smislu dobrih i loših vidljivih i nevidljivih djela učinjenih na dunjaluku. Kada čovjek vidi ostvarenje bilo koje od naprijed spomenutih zakletvi, on će tada saznati šta je pripremio. I ovaj ajet je odgovor na te zakletve (dževābul-kasem). Svako će znati šta je pripremio za Sudnji dan i neće imati izbora – to će doći na Mizan-Tereziju – i shodno tome, tj. shodno svojim djelima, bit će nagrađen, odnosno kažnjen. Ibn Abbās

kaže: “Od početka sure do ovog ajeta navodi se dvanaest karakteristika (Kijametskog/Sudnjeg dana): šest se odnosi na dunjaluk, a šest na ahiret” (من أول السورة إلى هاهنا اثنا عشرة خصلة), (Ibn al-Ġawzī, 2009:8/114; Al-Baydāwī, 2000:3/503; Al-Šābūnī, 1981:3/525)

15. Felā uksimu bil-hunnes

(فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنُوسِ)

I kunem se zvijezdama koje se skrivaju i pojavljuju – El-Hunnes (الْخُنُوسِ) je množina od el-hānis (الْحَانِسِ); hānis je neko ko se skriva pa se potom ukaže, pa se opet skriva itd. Također, ona znači i zvijezde ili planete. (usp. Muftić, 2017:461) U mekanskim surama često se spominju zvijezde. Razlog tome pronalazimo u činjenici da su drevni Arabljeni u pogledu zvijezda imali svoja praznovjerja, tj. svoju astrologiju. Inače, sve politeističke religije povezuju se s nekim praznovjermem. Arabljeni su vidjeli kako zvijezde trepere na nebu pa su mislili da im njihovo treperenje šalje određenu poruku. Kada bi zvijezde padale, mislili su da će se dogoditi nešto veliko na Zemlji. Zatim, postojali su proricatelji, vračari i gatarari koji su tvrdili da su u kontaktu s duhovnim bićima (džinima) koji su, opet, u kontaktu sa zvijezdama, te da im džini prenose da će se nešto veliko desiti ljudima i njihovim porodicama. Naravno, ovi su debelo naplaćivali svoje usluge. Bogataši su išli gatarima da im, naprimjer, kažu da li će im se roditi sin ili kćerka; starješine plemena su tražili savjet da li da neko pleme napadnu ili ne, itd. Gatarari bi nešto nerazumljivo promrmljali, da se čini kao da razgovaraju sa džinima i onda bi svojim klijentima rekli šta da rade, tj. rekli bi ono što ovi žele da čuju.

Svevišnji se ovdje kune svijetlećim zvijezdama koje se i skrivaju (danju) i koje mogu biti vidljive (noću). (Al-Šābūnī, 1981: 3/525) On je Taj Koji ih je stvorio i On njima upravlja. Riječima felā uksimu negiraju se sve njihove laži i praznovjerja u vezi sa zvijezdama.

16. El-Dževāril-kunnes

(الْجَوَارِ الْكُنُوسِ)

Koje se brzo kreću i gube iz vida – El-Dževār (الجَوَارِ) – od džerā (جَرِي): teći, protjecati, trčati, kretati se (s istoka na zapad – zvijezde) – zvijezde padalice koje se brzo kreću od svog prvobitnog mjesta ka drugome mjestu. El-Kunnes (الْكُنُوسِ) je množina od el-kānis (الكَانِسِ) i njome se označavaju a) gazele i druge životinje koje se brzo zavrtače u svoj brlog; mogu se vidjeti u jednom trenutku, a onda postanu nevidljive za oko; b) zvijezde koje se skrivaju (nestaju preko dana). (Muftić, 2017:1515) Dakle, riječi el-hunnes i el-kunnes su gotovo sinonimi.

Ovim se negira tvrdnja sujevjernih mnogobožaca da su zvijezde one koje džinima prenose znanje o nevidljivom (gajbu). Ono što su politeisti vjerovali i mislili o zvijezdama u suprotnosti je sa stvarnošću.

17. Vel-lejli izā ‘as’ase

(وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ)

18. Ves-subhi izā teneffes

(وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ)

I noći kada nastupi, / i zorom kada diše – El-Lejl (اللَّيْلِ) je noć; glagol ‘as’ase (عَسَسَ) ima dva značenja: nastupanje / spuštanje noći i odstupanje / prolazak noći. Riječ je o antonimnom glagolu. Prednost dajemo prvome značenju jer se i na drugim mjestima u Kur’anu, nakon zaklinjanja noću, navode glagoli koji označavaju njezino nastupanje (npr. vel-lejli izā jagšā; vel-lejli izā sedžā itd.). (Al-Māwardī, 2012:6/217; Al-Rāzī, 1981:31/73; Ibn al-Ġawzī, 2009:8/115; Ibn Kaṭīr, 1996:4/616; Al-Qurṭubī, 1996:19/227; Al-Šāwkānī, 2007:1591; Al-Šābūnī, 1981:3/525) Es-Subh (الصُّبْحِ) je zora, sabah; teneffese (تَنَفَّسَ) znači disati; derivirano od nefš; nefes (نَفْسٌ) je dah ili udisanje. Ovo je jedna od najstilogenijih metafora, tzv. izričita metafora (el-isti’āretu et-tasrihiyye) u kojoj se završetak noći i pomaljanje svjetlosti porede sa svježim povjetarcem koji oživljava srca. (Al-Zamaḥšārī, 2005:1183; Al-Rāzī, 1981:31/73; Al-Šābūnī, 1981:3/526)

19. Innehu le kavlu resuln

kerim (إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ)

Zaista je on kazivanje Izaslanika plemenitog – Nakon nekoliko zakletvi u kojima se apostrofira ljudsko neznanje ili krivo znanje u pogledu zvijezda, Svevišnji sada obavještava o tome šta je pravo znanje. Zamjenica on (هُوَ) odnosi se na Kur'an. *Kavl* (قَوْلٌ) je govor, kazivanje, riječ(i), tj. riječi koje nisu vaše nego ih vi samo prenosite i u tom smislu izgovarate. Otuda se u hadiskim predajama kaže *kāle Resulullāh* (rekao je Allahov Poslanik, a.s.), pa onda prenosio navedu hadis, tj. Poslanikov, a.s., govor koji prenose jer to nije njihov govor. Za razliku od *kavla*, *kelām* (كَلَامٌ) predstavlja direktni govor, govor povezan s izvorom, npr. *حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ* da bi saslušao Allahove riječi. (Et-Tevbe, 6) Kur'an nije *kelām* (govor) meleka Džibrila već njegov *kavl* koji prenosi od Svevišnjeg Allaha. Džibril taj govor nije izmislio, on ga je čuo od Svevišnjeg i prenio Muhammedu, a.s. I on je u tom smislu *resul* (رَسُولٌ) – izaslanik koji prenosi Poruku, i to izaslanik koji je *kerim* (كَرِيمٌ) – plemenit. (Al-Māwardī, 2012:6/218; Ibn 'Aṭīyya, 2001:5/444)

Džibril je plemenit i iskren Izaslanik, a ne džin koji laže (da čuje vijesti ili poruke s neba) i došaptava laži gatarima i vračarima te zbog toga ne može biti plemeniti. Mekanski politeisti su vjerovali da džini dobivaju poruke od zvijezda koje onda prenose gatarima. Tvrdili su da nema razlike između Muhammeda, a.s., i nekog gatarara. Štaviše, mislili su da i džini opsjedaju Muhammeda, a.s. Prethodno se Svevišnji zakleo tamnom noći, što korespondira tmuni u kojoj obitavaju vračari, i zorom, koja korespondira Objavi i Uputi Allahovoga Poslanika, a.s. Ovim se pobija tvrdnja da džini nadahnjuju Muhammeda, a.s.

20. Zi kuvvetin 'inde zil-Aršil-mekīn (ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ)

Veoma snažnog, kod Gospodara Arša na mjestu visokom – Taj Izaslanik je moćan i veoma snažan (ذِي قُوَّةٍ) tako da niko ne može od njega ništa ukrasti

ili kradom čuti (usporedi sa surom El-Džinn, 9). Arš (الْعَرْشُ) je Božiji Tron (od 'areše – ja'rišu [عرش يعرش] – izgraditi drveni krov. *Mekin* (مَكِينٌ) je neko ko negdje stalno živi. Derivira se iz *kevn* (كُونٌ) – postojanje. *Mekān* (مَكَانٌ) je mjesto gdje se živi, dom ili mjesto za život; *mekene* (مَكْنٌ) – uvažavati, dati nekome visok status. (Muftić, 2017:1647) Džibril je pored Allahovog Arša i ima visok status. (Ibn Kaṭīr, 1996:4/617; Al-Šawkānī, 2007:1591)

21. Mutā'in semme

emīn (مُطَاعٍ تَمَّ أَمِينٍ)

Kome se drugi potčinjavaju, tamo pouzdanog – *Mutā'in* (مُطَاعٍ) – kome se drugi potčinjavaju – derivira se iz *taṭ'v* (طَوَعَ) – poslušan, pokoran. Meleku Džibrilu se drugi meleci dobrovoljno i s ljubavlju potčinjavaju i pokoravaju. Kada on prenosi Objavu, oni su s njime, prate ga kao njegovi stražari i radosno izvršavaju njegove naredbe. *Semme* (سَمَّ) je imenica za označavanje udaljenog mjesta, tj., Džibrilu se pokoravaju tamo, čak i pored Allahovog Arša. *Emīn* (أَمِينٌ) znači pouzdan. Džibril je izuzetno pouzdan jer je prenošenje Objave pitanje povjerenja.

22. Ve mā sāhibukum bi

medžnūn (وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ)

A drug vaš nije lud – Diskurs se sada usmjerava ka poricitaljima Istine kojima se još ostavlja vremena da razmisle. *Sāhib* (صَاحِبٌ) je drug ili pratilac, neko ko živi s vama duže vrijeme. Kao da je rečeno: Vi ga poznajete dugo vremena i znate da ga ne zanimaju džini niti vradžbine – pa zašto mu onda ne povjerujete?! *Medžnūn* (مَجْنُونٌ) dolazi od *dženne* (جَنَّةٌ) – prekriti nešto. Otuda: *džinn* (جِنٌّ) – biće sakriveno našim očima; *džennet* (جَنَّةٌ) – zelena bašča

čiju zemlju prekrivaju biljke; *džinīn* (جِنِينٌ) – beba u materici majke koja je unutra pokrivena. Dakle, *medžnūn* je neko čiji je razum prekriven, tj. neko ko je lud. (Muftić, 2017: 278)

Muhammed, a.s., nije taj, nije *medžnūn* jer ste ga prije znali kao El-Emīna – pouzdanog i povjerljivog, i njega ne posjeduju džini, ne nadahnjuju ga niti govore kroz njega, nego mu Džibril dostavlja Božiju Objavu. Besmisleno je takvog čovjeka nazivati ludim.

23. Ve lekad re'āhu bil-ufuki

l-mubīn (وَلَقَدْ رَأَاهُ بِالْأَفُقِ الْمُبِينِ)

On ga je vidio na obzorju najjasnijem – *El-Ufuk* (الْأَفُقُ) je horizont, obzorje. Svevišnji potvrđuje da je Muhammed, a.s., vidio meleka Džibrila na najjasnijem horizontu, gdje se susreću nebo i zemlja (u ljudskom vidu).⁷ On ga je vidio (iznad pećine Hira), a ne izmišljao, zamišljao ili halucinirao. Mekanskim politeistima bi njihovi vračari govorili da oni vide ono što drugi ne vide i ovi su im vjerovali, ali, zapravo, to su bile čiste laži, izmišljotine i halucinacije. Pa kome ćete, onda, vjerovati: onima koji haluciniraju ili onome ko je poznat po poštenju i pouzdanosti?!

24. Ve mā huve 'alel-gajbi bi

danīn (وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ)

I on nije, kada je u pitanju gajb, škrt – *Danīn* (ضَنِينٌ) je neko ko je škrt u informacijama, tj. on će vam dati informaciju samo uz određenu cijenu, kako su to radili mekanski vračari. Ovim se implicira da Muhammed, a.s., ne traži naknadu ili novac za znanje o gajbu, nevidljivom. Riječ *danīn* (škrt) može se čitati i kao *zanīn* (ظَنِينٌ), a znači potvoren (mutthem). Neki su dali prednost ovom čitanju

imam Ahmed prenose od 'Abdullāha ibn Mes'ūda da je Allahov Poslanik, a.s., vidio Džibrila s njegovih šest stotina krila. (Ibn al-Ġawzī, 2009:8/116; Ibn 'Aṭīyya, 2001:5/444; Abū Ḥayyān, 2010:10/418-419; *Muslimova zbirka hadisa s komentarom*, 2015:352-355.)

⁷ Muslim (*Kitāb el-īmān*) bilježi da je hazreti Aiša prenijela da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Dvaput sam vidio Džibrila u njegovom pravom liku: njegovo veličanstveno biće obuhvatalo je cijeli prostor između Zemlje i neba". Buhārī, Muslim, Tirmizī i

(kiraetu) jer nevjernici nisu optužili Muhammeda, a.s., za škrtoš, već su ga potvarali. (Al-Zamahšari, 2005:1183; Ibn Hälawayh, s.a.:364; Al-Šawkāni, 2007:1591; Ibn Džuzejj, 2014:6/327)

25. Ve mā huve bi kavli šejtāni

r-radžim (وَمَا هُوَ يَقُولُ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ)

I on nije govor šejtana prokletog – Radžim (رَجِيم) doslovno znači gađanje; merdžūm (مرجوم) je onaj koga su gađali. Ovom se riječju opisuje neko ko se toliko mrzi i proklinje da ljudi, kad ga vide, bacaju kamenje na njega. Otuda redžm (رجم) – kamenovanje. Riječ šejtān (شَيْطَان) derivira se, prema jednome mišljenju, iz glagola šetane (شطن) – biti daleko (od istine), a, prema drugome mišljenju, od glagola šata (شاط) – biti zahvaćen plamenom bijesa. (Al-Išfahāni, 1997:293; Muftić, 2017:593) Još od Adema, a.s., šejtan je i daleko od istine i zahvaćen bijesom ljubomore. Kur'an je govor koji je daleko od govora šejtana.

26. Fe ejne tezhebūn (فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ)

27. In huve illā zikrun lil-'ālemin (إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ)

Pa kuda, onda, idete?! / On je samo Podsjetnik svjetovima – Nakon što se sazna sve ovo navedeno, logički se

postavlja pitanje: Kuda idete? Putem lažnoga ili autentičnoga znanja – izbor je na vama. Kur'an je Podsjetnik svem čovječanstvu, svim svjetovima i civilizacijama: ljudima, džinima i melecima.

28. Li men šā'e minkum en

jestekim (لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ)

Onome od vas koji hoće da ide pravo – Šā'e (شَاءَ) znači čvrsto nešto htjeti ili namjeravati. Gagol jestekim (يَسْتَقِيم) znači ostati čvrst, uspravan, prav (in-finitiv istikāme – استقامة). Derivira se iz kāme (قام). Kijām (قيام) je uspravno stajanje u namazu. Sirāt mustekim (صراط مستقيم) je Pravi put koji direktno vodi ka Džennetu. (Muftić, 2017:1444-1446) Pravi put uzdiže i učvršćuje.

29. Ve mā tešā'ūne illā en

ješāAllāhu Rabbul-'ālemin

(وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ)

A vi ne možete ništa htjeti osim da to Allah hoće, Gospodar svjetova – Na prvom mjestu spomenuti smo mi ljudi, a onda Svevišnji Allah. Prema tome, čovjek treba načiniti prvi korak, a onda se pouzdati u Svevišnjeg. Rabb (Gospodar) u Kur'anu se uvijek povezuje s Uputom. Stvoritelj čovjeka želi da vodi k onome što On voli, ali traži od čovjeka da on učini svoj dio i da Ga zamoli da mu On pomogne:

“Vi nemate snage za bilo šta osim s Allahovom uputom i dobrotom pa tražite od Allaha da vas uputi na put najvredniji”. (Al-Šabūni, 1981:3/567; Ibn al-Ġawzi, 2009:8/116)

Početak sure počinje nekim od najvećih manifestacija Allahove moći, pa kakvu onda namjeru ljudi mogu realizirati bez Njegove volje? Ne mogu nijednu. On se moli za pomoć za Uputu jer On je Onaj koji ima moć da promijenjeni način na koji svemir funkcioniše.

Zaključak

Iz sadržaja sure Et-Tekvir možemo, između ostalih, derivirati sljedeće zaključke: 1) kada čovjek vidi ostvarenje velikih kosmičkih promjena, tada će saznati šta je *pripremio*. 2) svako će znati šta je pripremio za Sudnji dan i shodno tome, tj. shodno svojim djelima bit će nagrađen, odnosno kažnjen. 3) Svevišnji je stvoritelj svijetlećih zvijezda koje se i skrivaju (danju) i koje mogu biti vidljive (noću) i On njima upravlja. 4) pravo znanje dolazi od Svevišnjeg Allaha putem Objave koju Muhammedu, a.s., prenosi moćni i pouzdani melek Džibril. 5) Muhammed, a.s., je daleko od bilo kakve ludosti, halucinacije i izmišljotina. 6) Kur'an je govor koji je daleko od govora šejtana. 7) Svevišnji čovjeka želi voditi k onome što On voli, ali traži od čovjeka da on učini svoj dio i da Ga moli za pomoć.

Literatura

Asad, Muhammed (2004). *Poruka Kur'ana*. Sarajevo: El-Kalem.
Abū Ḥayyān, al-Andalusī (2010). *Al-Baḥr al-muḥīṭ fi al-tafsīr*. Beirut: Dār al-fikr.
Al-Bayḍāwī, Našīr al-Dīn (2000). *Anwār al-Tanzīl wa asrār al-ta'wīl*. Beirut: Dār al-rušd.
Ibn 'Atīyya, al-Andalusī (2001). *Al-Muḥarrar al-waḡīz fi tafsīr Kitāb al-'azīz*, Beirut: Dār al-kutub al-'ilmiyya.
Ibn al-Ġawzi, Abū al-Farāġ (2009). *Zād al-masīr fi 'ilm al-tafsīr*. Beirut: Dār al-fikr.
Ibn Džuzejj (2014). *Olakšani komentar Kur'ana 6*. Preveo Nedžad Čeman. Sarajevo: Libris.
Ibn Hälawayh (s.a.). *Irāb talātīn sūra min al-Qur'an al-karīm*. Cairo: Maktaba al-Azhar.

Ibn Kaṭīr (1996). *Tafsīr al-Qur'an al-'azīm*. Kuwait: Ġam'iyya ihyā' al-turāṭ al-islāmī.
Al-Išfahāni, al-Rāġib (1997). *Mu'ḡam mufradāt alfāz al-Qur'an*. Beirut: Dār al-kutub al-'ilmiyya.
Al-Qurtubī, Abū 'Abdullāh (1996). *Al-Ġāmi' li aḥkām al-Qur'an*. Cairo: Dār l-hadīṭ.
Al-Maydāni, 'Abd al-Raḥmān Ḥabannaka (2000). *Ma'arīġ al-tafakkur wa daqā'iq al-tadabbur*, Beirut: Dār al-qalam.
Al-Māwardī, Abū al-Ḥasan (2012). *Al-Nukat wa al-'uyūn*, Beirut: Dār al-kutub al-'ilmiyya.
Muslimova zbirka hadisa s komentarom (2015). Knjiga I, Knjiga III. Prevod i komentar Šefik Kurdić i Semir

Rebronja. Zenica – Novi Pazar: Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici i Centar za proučavanje orijentalne civilizacije i kulture.
Muftić, Teufik (2017). *Arapsko-bosanski rječnik*. 4. izd. Sarajevo: El-Kalem.
Al-Rāzī, al-Fahr (1981). *Mafātīḥ al-gayb*. Beirut: Dār al-fikr.
Al-Suyūṭī, Ġalāl al-Dīn (2019). *Tanāsuh al-durar fi tanāsuh al-suwar*. S.l. Maktaba al-Imām al-Suyūṭī.
Al-Šawkāni, Muḥammad b. 'Ali (2007). *Faṭḥ al-Qaḍīr*. Beirut. Dār al-ma'rifa.
Al-Ṭabarī, Ibn Ġarīr (2007). *Ġāmi' al-bayān 'an ta'wīl āy al-Qur'an*. Cairo: Dār al-salām.
Al-Zamahšari, Abū al-Qāsim (2005). *Tafsīr al-Kaššaf*. Beirut: Dār al-ma'rifa.

الموجز

سورة التكوير: سوف تعلم كل نفس ما أحضرت

ألمير فاتيتش

يقدم الكاتب في هذا المقال تفسيراً لسورة التكوير، وهي السورة الحادية والثمانون في القرآن الكريم، وتتكون من ٩٢ آية. اشتق اسم السورة من كلمة «كَوَّرَتْ» في آيتها الأولى ومعناها: لُكِّتْ وَطُوِّتْ. يشير أسلوب السورة وموضوعها إلى أنها من أوائل السور التي أنزلت في مكة. تتضمن هذه السورة موضوعين رئيسيين هما يوم القيامة والحساب، والوحي والنبوة، وهما من المسائل الأساسية في الإيمان.

الكلمات الرئيسية: التكوير، السورة الحادية والثمانون، التفسير، يوم الحساب، الوحي، النبوة.

Summary

SURAH AT-TAKWĪR: EACH SOUL WILL KNOW WHAT 'DEEDS' IT HAS BROUGHT ALONG

Almir Fatić

In this article the author presents a tafsir of the surah at-Takwīr, 81st surah of the Qur'an comprising of 29 ayahs. The name of the surah is derived from its first ayah: from the word *kuwwirat* meaning something that is wrapped up or rolled up, thus takwīr means wrapping up or rolling up. The style and the subject matter of the surah suggest that it is of the earliest surahs revealed in Meka. This surah has two main topics: the Last/the Judgment Day and the Revelation and the prophethood. Both these topics are among the fundamental issues of the faith.

Keywords: at-Takwīr, 81st surah, tafsir, Judgment Day, Revelation, prophethood